

рии и в Преображенския (табл. XVI), и в Плаковския (табл. V) манастир и другаде, а след смъртта му неговите ученици ще ги разпространят навсякъде из Търновския скръг. Те са типични барокови камбанарии, но имат оригинални „фичевски“ черти. Извънредно хубава е камбанарията на Плаковския манастир. В нея той съчетава една отбранителна средновековна кула (донжон) като Хрелъовата кула в Рилския манастир с една модерна камбанария. Не по-малко хубава е тая на „Св. Константин и Елена“. На осмостранна основа, всяка страна от която е пробита с кръгъл (а в Плаковския манастир с елиптичен) прозорец, се издига откритият павилон на камбанарията, чиито отвори завършват с леки понижени арки и чийто покрив извива по нагънатия корниз. Тоя покрив отива нагоре високо, като се издига като стрела. Ето Никола Фичев е открил форма, която конкурира на стрелите на минаретата. Тя е по-плътна, по-широка, но не по-малко устремена нагоре, не по-малко утвърждаваща победно съществуването на един цял народ върху неговата собствена поробена земя и волята му за живот, и волята му за свобода. Това е една революционна архитектурна форма, една бунтарска форма, която говори с езика на Васил Левски и Христо Ботев, която предвещава края на Турската империя. От двете страни на входната врата той поставя горе две статуи (обр. 41). И тук той съчетава скулптурата с архитектурата.

Украсата на страничните фасади е вече много добре организирана (табл. XXXIII, 1). Той разделя пак както в „Св. Троица“ в Свищов фасадите на части — стена на притвора, стена между притвора и конхата, конха, стена на олтара. Всяка част е отделена от другите с колонка и във всяка част украсата, която се състои само от врати и прозорци, е наредена симетрично. Въпреки това фасадата е едно цяло, обединено от еднаквите прозорци.

Постройката на Беленския мост не трябва да ни учудва. Никола Фичев е знаел да строи мостове. Преди тоя мост до Бяла той е строил моста в Севлиево (табл. XXX, 1) и моста до Капиновския манастир (табл. XXX, 2), а навярно и други мостове. Това, което трябва да ни учуди, е фактът, че от една инженерна постройка той прави художествена творба. Тоя факт е значителен и той трябва да бъде проучен от нашите инженери и да служи за пример на нашето ново, социалистическо строителство. Упадъчното американско строително изкуство стигна дотам, че обърна художествената архитектурна

творба на инженерна, чисто утилитарна постройка. Никола Фичев, воден от прогресивните идеи на времето си и от бликащите сили на народа, прави обратното. И Беленският мост е действително едно от чудесата на тогавашната техника. Без да му прибавя кули, без да поставя статуи по него, той прави от него една истинска архитектурна творба. Той подчертава най-напред всички елементи в неговата проста конструкция (табл. XXIV—XXVII). Всички арки имат архиволти и са ясно подчертани. Двете хоризонтални на платното му и на парапета му личат отчетливо. Но той прави и нещо повече. Той извива кръшно горе повърхностите на заострените пиластри, които посрещат течението на водата, и подчертава техните извивки с корниза, който се вие по краищата им. Двете дупки на тия пиластри са третираны като прозорци и тъй като, гледани от страна, те стоят асиметрично, той прибавя до всяка от тях по един съляп прозорец. Горният ъгъл на пиластрите той украсява от всяка страна с два скулптирани релефа, които представят един и същ образ. На първия стълб виждаме грифони (табл. XXIX, 1), на втория — лъвове (табл. XXIX, 2), на третия — лебеди (табл. XXVIII, 1), на четвъртия — нифма, която има една глава и от двете страни две тела (табл. XXVIII, 2). Лебедите говорят за водата, която тече под моста. Нимфата символизира реката Янтра. Грифонът ни казва, че мостът се извива във въздуха с мощните си сводове. Разяреният лъв символизира българския народ. Никола Фичев е скулптирал и двуглав орел и тоя орел е руският народ който ще освободи лъва от оковите му. На четиринадесетте стълба той е поставил десет скулптури, от които сега са запазени само четири. Той го е разхубавил. Това са първите паметници на монументалната скулптура в нашето ново изкуство. Те са правени наивно, но със силно декоративно чувство и имат смисъл, имат идея. Те одухотворяват моста. Те го карат да говори. И той е говорил така, че е станал легендарен в цяла Северна България, той е говорил така, че народът се е гордеел с него и с неговия майстор. Така Никола Фичев е първият значителен скулптор на нашето Възраждане. Той не е поскъпил моста и с корнизите, и с простите и ясно очертани архиволти на арките и на отворите — с всичко, което е направил, за да му отнеме характера на чисто инженерна постройка и да го направи художествена творба. Според легендата, която арх. Козаров предава, неговото ръководно начало при строежа било